

Behandling av träbåtar.

Arne Lagerholm, 2008.

Höstupptagningen

När träbåten tages upp på hösten i god tid innan frosten sätter in bör den omgående grundligt tvättas och rengöras. En nyss upptagen båt är mycket enklare att göra ren än om man väntar tills dess att beväxning och smuts har torkat in.

Börja med att skölja av båten med färskvatten från trädgårdsslangen invändigt och utvändigt.

Använd absolut inte sk högtryckstvätt vilken på grund av det höga vattentrycket kan förorsaka allvarliga skador i träet.

Därefter användes rikligt med vanlig såplösning och båten svabbas runt om med hjälp av skurborste, sopborste och en diskborste på svåråtkomliga ställen. Denna såptvätt gör underverk! Skölj av såplösningen med trädgårdsslangen.

Använd en sämre skruvmejsel till att rensa upp i spanten så att vattnet rinner fritt.

Vi förutsätter att dyvikan är borttagen så att vatten och smuts kan rinna ut. Annars måste du ösa, eller om båten är av mindre storlek vända den på sidan.

När tvättningen är klar skall båten övertäckas och torka ut. Om du använder presenning som täckning se till att friskluft kommer till överallt. Det är mycket viktigt att trävirket får torka ut innan kylan sätter in så att frostsprängning i virket förhindras. Om båten kan förvaras under tak i svalt och luftigt utrymme är detta kanske det bästa alternativet.

Rå kallpressad linolja.

Efter några veckors torktid, hur många får du själv avgöra, kan båten få en eller ett par strykningar med "Rå kallpressad linolja". Den kallpressade linoljan är mycket tunnare än kokt linolja, dess molekylstorlek är avsevärt mindre och den har därmed långt bättre inträngningsförmåga men kräver längre torktid. Strykningarna bör ske med veckors mellanrum så att den råa linoljan hinner att torka vilket sker genom oxidation med luftens syre.

När den råa linoljan trängt in i träet och torkar utvidgar den sig något så att fukt inte så lätt kan tränga in och orsaka röta. Linoljan kan med fördel spädas ut något (säg 10-15%) med terpentin av bästa sort ofta kallad "balsamterpentin". Tepentinet påskyndar oxideringen och underlättar strykningen.

Förväxla inte terpentin med lacknafta och liknande produkter. Lacknafta framställs ur petroleum och innehåller aromater vilka är klassade som cancerframkallande.

Terpentin är en ren naturprodukt och innehåller inga aromater.

Stryk absolut "inte" på för tjockt med den råa linoljan utan torka i såfall av med trassel eller trasa. Linoljan skall "arbetas" in med tjock pensel.

Observera! Trassel och trasor som använts tillsammans med linolja kan självantända och dessa bör därför förvaras vattendränkta i en plåtburk på ett säkert ställe.

Linoljebehandlingen kan naturligtvis inte utföras på tidigare målade eller lackerade ytor. Om båten är lackerad både på utsidan och insidan kan du få problem med röta och mögel då trävirket inte kan torka ut. (Jämför med en fuktig träbit instoppad i plastpåse). Enda sättet är att skrapa bort så mycket lack som möjligt på insidan, låta torka ut och därefter behandla med rå kallpressad linolja. Varmluftspistol och skrapa underlättar. Om lite gammal lack blir kvar kommer denna, så småningom, efter flera behandlingar att "lyftas bort" av linoljan. Om du använder mjuk bottenfärg går det bra att behandla den tvättade botten även utifrån med rå kallpressad linolja. Denna tränger igenom den gamla bottenfärgen och in i träet. Om du är osäker prova på en liten bit av botten först. Det går bra att linolja även vid låga temperaturer men det bör helst vara över +5 grader C. Den råa linoljan tar lite tid att torka. Räkna med en till två veckor.

De skador som under säsongen har uppstått i båtens lackering bör slipas och påbättras med ny lack så att rötskador undviks. Använd sk. båtfernissa av 1-komponent typ. Dessa fernissor kan vanligen användas ned till +5 grader C. (Sk. 2-komponent hårdlack kan inte användas på träbåtar där träet rör sig.

Nu kan du lugnt invänta vinterns ankomst förvissad om att din träbåt fått en god behandling.

Glöm inte att kontrollera uppallningen och vintertäckningen med jämna mellanrum och sopa snö om så erfordras. Sörj för god luftväxling så att kondens undviks.

Roslagsmahogny

Enklare bruksbåtar av allmogetyp och liknande kan med fördel bestrykas med sk. "Roslagsmahogny". Denna blandar du själv och består i sitt grundrecept av 1/3 vardera av linolja, trätjära och balsamterpentin. Den ger en lyster åt nytt trä som med lite fantasi kan liknas vid mahogny. Problemet är att få tag i trätjära av bästa kvalitet som väl blandar sig med de två övriga ingredienserna. Ett sätt är att söka komma över ett parti äkta trätjära lokalt tillverkad inför hembygdsdagar och liknande evenemang. (Förväxla inte äkta trätjära med snarlika produkter tillverkade av mineralolja eller stenkol). En "kapsyl" rödsprit skall även tillsättas så att trätjäran löser sig lättare.

Förr i tiden brukade allmogebåtarna behandlas på detta sätt vid midsommar då det var varmt och torrt och fisket inte hade säsong.

När våren har anlänt och sjösättningen på nytt närmar sig kan linoljebehandlingen upprepas och båten bottenmålas och sjösättas.

Bottenmålning och andra frågor får avhandlas i ett kommande artikel eftersom bestämmelserna beträffande giftiga bottenfärger är ett svårt kapitel.

Största delen av dessa metoder har inhämtats bl.a genom praktiska erfarenheter från "**Föreningen Allmogebåtar**", FAB. FAB bedriver verksamhet på flera platser i landet däribland Bassholmen vid Uddevalla och på Fjäderholmarna i Stockholm. Du kan kontakta FAB och få ytterligare råd om hur du behandlar din träbåt.

FAB Fjäderholmarnas hemsida finns på WWW.LAGERHOLM.COM